

ASPECTE PRIVIND SISTEMUL JURIDIC ENGLEZ – JUDECĂTORIILE ȘI INSTANȚELE

Raluca LUPU,
doctorandă

SUMMARY

The current European legal systems (both continental and common-law) are derived from *Roman law*, as a consequence of its adjustment to profoundly different economic and social situations. *Common law* legal system coexisted with the Roman and Christian rules and generated subsequently a „family of legal systems” in the entire British Empire, systems still in effect.

Keywords: legal system, judicial system, judges, courts

REZUMAT

Sistemele juridice europene (atât cele continentale, cât și cel anglo-saxon) actuale sînt derivate din *dreptul roman*, ca urmare a unei adaptări a acestuia la situații economico-sociale profund diferite. Sistemul juridic *common law* a rămas alături de regulile romane și creștine [1, p. 231] și a generat ulterior o „familie de sisteme juridice” [2, p. 226] în întregul Imperiu Britanic, sisteme aflate încă în vigoare.

Cuvinte-cheie: sistem de drept, sistem juridic, judecătoria, instanțe

Introducere. Statul de drept înseamnă o anumită modalitate sau formă de exprimare, organizare, ordonare și protecție a drepturilor și libertăților omului și cetățeanului în cadrul raporturilor sociale. În esență, statul de drept presupune un regim politico-juridic de funcționare a puterii de stat, în care sînt create toate condițiile necesare dezvoltării armonioase a personalității și a societății în general. În acest context, activitatea desfășurată de autoritatea judecătorească a unui stat este deosebit de importantă pentru asigurarea echilibrului și a ordinii de drept.

Demersul realizat își propune o prezentare generală a sistemului judiciar britanic, prin referire la ierarhia instanțelor și la corpul judecătorec. Sistemul anglo-saxon este în general necodificat, lipsind compilațiile, codurile de legi și normele juridice. Se bazează pe precedent, pe deciziile deja pronunțate în cazuri similare. Aceste precedente sînt păstrate de-a lungul timpului prin intermediul registrelor instanțelor și sînt documentate istoric în colecții de jurisprudență. Precedentele care se aplică pentru a decide în fiecare speță nouă sunt stabilite de judecătorul care prezidează. Drept rezultat, judecătoria au un rol major în conturarea dreptului.

Importanța și actualitatea cercetării este justificată de caracterul transformărilor care survin în viața politico-socială, de realitățile și tendințele dezvoltării statelor în condițiile contemporane, de necesitatea cunoașterii sistemului de drept anglo-saxon în contextul debaterilor actuale pe marginea naturii precedentului judiciar în sistemul de drept romano-germanic.

Metode și materiale aplicate. Metoda logică (analiză deductivă, inductivă, generalizare și specificare) a fost utilizată pe parcursul lucrării, creîndu-se astfel posibilitatea surprinderii structurii și dinamicii sistemului juridic englez.

Rezultate obținute și probleme tratate în cuprinsul articolului. Sistemul judiciar britanic este organizat în formă piramidală, avînd în vîrf Camera Lorzilor. De la nivelul următor, sistemul judiciar este organizat pe cele două jurisdicții existente: civilă și penală.

Astfel, în cadrul jurisdicției civile, sub Camera Lorzilor se găsește sistemul Curților de Apel, sistemul Înaltei Curți (High Courts), iar la baza sistemului – un ansamblu de instanțe judecătorești numite „County courts”, care judecă în fond, iar marea majoritate a proceselor se termină la acest nivel [3, p. 557-562].

Pentru jurisdicția penală, sistemul este oarecum asemănător, fiind format din: sistemul Curților de Apel, urmate de „Queen’s Bench” Court, „Crown Court” și instanțele inferioare, numite „Magistrates’ Courts”.

Trebuie menționat faptul că sistemul de drept britanic recunoaște supremația dreptului comunitar, iar pe cale de consecință și Curtea Europeană de Justiție este considerată ca făcînd parte din sistemul de instanțe judecătorești, chiar situată în fruntea acestui sistem, dar numai în cadrul jurisdicției civile [4, p. 15].

Camera Lorzilor este considerată instanța supremă în Regatul Marii Britanii. Deși este una din cele două Camere ale Parlamentului Britanic, are și atribuții jurisdicționale, fiind competentă să judece apelurile în cauzele civile și penale (în condițiile în care apelul trebuie autorizat, respectiv instanța supremă are dreptul de a selecta apelurile pe care acceptă să le judece), funcționînd astfel ca un al treilea grad de jurisdicție. Hotărîrile judecătorești pronunțate de către Camera Lorzilor au o putere judiciară foarte mare, impunîndu-se întregului sistem judiciar. O asemenea hotărîre poate fi schimbată numai de către Parlamentul britanic sau printr-o hotărîre judecătorească ul-

terioară a Camerei Lorzilor [5, p. 562-563].

Curtea de Apel, secția civilă, este ținută de propria jurisprudență, pe când secția penală se raportează la precedentul juridiciar cu o mai mare flexibilitate, putând să nu respecte jurisprudența anterioară dacă astfel ar provoca nedreptate [6, p. 153].

Există patru excepții de la obligația respectării propriei practici de către Secția Civilă a Curții de Apel [7, p. 13]: decizia anterioară a fost luată cu ignorarea unei legi relevante, există două decizii anterioare contrare, există o decizie contrară a Camerei Lorzilor și printr-o decizie anterioară a instanței a fost asumată existența unei legi, dar decizia nu conține argumentele sau considerațiile necesare acestei susțineri.

Instanțele inferioare (tribunale de primă instanță), numite *magistrates courts*, sînt competente să judece în primă instanță cauze diverse (în special penale), dar de o mai mică importanță. Ceea ce este specific sistemului britanic și, în general, sistemului de drept anglo-saxon este faptul că la nivelul acestor instanțe inferioare judecătorii nu sînt de fapt magistrați de profesie (nefiind obligatoriu să aibă studii superioare de specialitate – juridice) și poartă denumirea de „judecători de pace” [8, p. 558-559].

Corpul judecătoresc. În sistemul judiciar din Anglia și Țara Galilor, judecătorii cu diferite statute judiciare – ocupînd atît posturi cu normă întreagă, cît și posturi cu normă parțială – își desfășoară activitatea în diverse instanțe.

Judecătorii cu normă întreagă:

Lordul prim-judecător (Lord Chief Justice) – principalul judecător din Anglia și Țara Galilor în aprilie 2006, cînd Actul de Reformă Constituțională din 2005 a intrat în vigoare, acest rol aparținînd anterior Lordului cancelar. Actualul Lord prim-judecător este, de asemenea, conducătorul justiției penale și

președintele instanțelor din Anglia și Țara Galilor.

Șefii secțiilor (Heads of division) – patru judecători superiori – conduc celelalte jurisdicții: președintele Curții de Apel (*Master of the Rolls*) (secția de drept civil), președintele *Queen's Bench Division*, președintele secției de dreptul familiei și cancelarul Înaltei Curți (*Chancellor of the High Court*) (Curtea Cancelarului – *Chancery*).

Lorzii judecători de apel (Lords Justices of Appeal) își desfășoară activitatea în cadrul Curții de Apel (*Court of Appeal*), care soluționează atît cauze penale, cît și cauze civile.

Judecătorii Înaltei Curți (High Court judges) își desfășoară activitatea în cadrul Înaltei Curți (*High Court*), unde sînt soluționate cele mai complexe cauze civile. Aceștia audiază și cele mai grave cauze penale de la Curtea Coroanei (*Crown Court*), de exemplu, infracțiunile de omor.

Judecătorii regionali (Circuit judges) sînt numiți în una din cele șapte regiuni ale Angliei și Țării Galilor și soluționează în mod normal cauze de drept penal, civil și de dreptul familiei. Ei provin din rîndul avocaților care au dreptul de a pleda de cel puțin zece ani.

Judecătorii districtuali (District judges) soluționează cauze de drept civil și de dreptul familiei. Cea mai mare parte a activității acestora se desfășoară în camere (nu în ședințe deschise). Aceștia au și competența de a soluționa orice acțiune dintr-o judecătorie, cu o sancțiune inferioară unui anumit prag financiar (care este revizuit periodic): cauzele peste acest prag sînt în general soluționate de un judecător regional. Judecătorii districtuali soluționează peste 80% din toate litigiile de drept civil contestate în Anglia și Țara Galilor.

Judecătorii districtuali (District judges) la curțile magistraților – magistrates' courts, denumiți anterior „magistrați salariați” („*stipendiary magistrates*”), își

desfășoară activitatea în curțile magistraților și soluționează cauzele de competența magistraților. Totuși, aceștia asistă, în special, în cauze care țin de aspecte mai complexe și de durată mai lungă.

Maestrii (masters) și grefierii (registrars) Înaltei Curți sînt judecători de procedură, care soluționează majoritatea cauzelor civile din Curtea Cancelarului și Curtea Reginei ale Înaltei Curți.

Judecătorii cu normă parțială sînt de obicei numiți pe o perioadă de cel puțin cinci ani, sub rezerva limitei superioare de vîrstă. Principalele tipuri de judecători cu normă parțială sînt:

Judecătorii adjuncți ai Înaltei Curți – își desfășoară activitatea în una sau mai multe secții ale Înaltei Curți;

Grefierii-arhiviști (recorders) – au o jurisdicție similară celei a judecătorilor regionali, deși aceștia soluționează, în general, cauzele mai puțin complexe sau grave aduse înaintea curții;

Judecătorii districtuali adjuncți – activează în judecătoriile și în registraturile districtuale ale Înaltei Curți, soluționînd cauze mai puțin complexe, care sînt de competența judecătorilor districtuali;

Judecătorii districtuali adjuncți (curțile magistraților), cunoscuți înainte ca „magistrați salariați în exercițiu” („*acting stipendiary magistrates*”), desfășoară o activitate similară celei a omologilor lor cu normă întreagă;

Maestrii și grefierii adjuncți ai Înaltei Curți – desfășoară o activitate similară celei a omologilor lor cu normă întreagă din Înalta Curte.

Judecătorii din cadrul tribunalelor. Tribunalele soluționează anual aproximativ 800.000 de cauze privind diferite aspecte – litigii cu privire la impozite, la pensii sau imigrație. Tribunalele se reunesc de obicei în complete, care includ un președinte de tribunal cu calificare juridică sau un judecător, asistat de membri fără pregătire juridi-

că, specialiști în anumite domenii. Nu există un juriu, iar judecătorul de tribunal nu are competența de a impune o pedeapsă cu închisoarea. Principalul lor rol este de a încerca soluționarea litigiilor și, în anumite cazuri, de a lua o hotărâre cu privire la nivelul daunelor-interese sau a despăgubirii care trebuie acordată părții care are câștig de cauză.

Magistrații. Magistrații, numiți și „judecători de pace” („*justices of the peace*” sau „*JPs*”), judecă aproximativ 95% din cauzele penale din Anglia și Țara Galilor. Peste 30.000 de magistrați își desfășoară activitatea la nivel local, de obicei având o normă de cel puțin 26 de jumătăți de zi pe an. Magistrații nu trebuie în mod necesar să aibă o calificare juridică și nu sînt remunerați. Totuși, toți magistrații trebuie să urmeze un program obligatoriu de pregătire practică, pentru a putea ocupa această poziție în instanță. Magistrații judecă de obicei în complet (*bench*) de trei, dintre care unul este calificat pentru a acționa în calitate de președinte, îndrumînd completul în cadrul activității și luînd cuvîntul în numele acestuia. Un complet este întotdeauna asistat de un grefier cu formare juridică, pentru a oferi consultanță cu privire la legislație și proceduri.

Magistrații soluționează cauzele penale relativ mai puțin grave. Printre acestea se numără furturile minore, infracțiunile de distrugere, tulburarea ordinii publice și infracțiunile rutiere. Magistrații nu pot pronunța în mod normal pedepse care depășesc 6 luni (sau 12 luni pentru sentințe consecutive) sau amenzi mai mari de 5.000£. Magistrații audiază și o serie de cauze privind dreptul familiei și protecția minorilor, precum și cererile de obținere a unor autorizații [9].

Pregătirea judecătorilor. În țările cu sistem *common-law*, judecătorii trebuie să fie avocați cu un număr de ani de experiență și

cu reputație bună. După ce a reușit ca practician, o persoană poate fi numită de guvern, ca în Anglia, sau aleasă de cetățeni, ca în multe state americane. Trecutul experienței sale practice condiționează modul în care gîndește și metodele lui de lucru pentru îndeplinirea responsabilităților sale ca membru al instanței. Într-un sistem juridic bazat în principal pe precedent, judecătorii trebuie să fie în mod obligatoriu practici și promovarea unui membru al baroului în funcția de judecător este procedura uzuală.

Judecătorii din sistemul *common-law* cercetează deciziile anterioare, pentru a găsi o speță similară, și se ghidează corespunzător. Dacă un statut este implicat și textul este clar, judecătorul va respecta prevederile lui; dar dacă există vreo indoială sau vreo neclaritate, se poate evita aplicarea statutului și se va recurge din nou la o cercetare a deciziilor anterioare.

Un proces cu jurați în *common law* lasă stabilirea faptelor în sarcina acestora, astfel încît tehnica juridică de a le reduce puterea a fost menită să extindă scopul problemelor legale care cădeau în sarcina judecătorului.

În *common law*, pentru pronunțarea unei hotărîri există mai întîi o expunere mai mult sau mai puțin organizată a tuturor aspectelor care au dus la controversă și care au creat baza pentru analizarea problemei legale. Apoi se examinează spețele anterioare care seamănă cu cea prezentă, în special cele care au fost citate de părți în litigiu. Toate acestea trebuie analizate și evaluate, pentru a determina care sînt similare speței în dezbatere și care trebuie diferențiate. În cele din urmă, instanța decide care sînt precedentele utile și pe baza autorității acestora se întemeiază noua decizie. Rapoartele instanței din sistemul *common law* pot cuprinde discuții importante și dezvoltarea substanțială a principiilor generale.

Justificarea rolului justiției de a sancționa orice încălcare a *common law*-ului rezidă din însuși rolul judecătorului, rol hotărîtor și creator. Pentru Edward Coke, *common law*-ul, conceput ca lege fundamentală a Regatului, se bazează pe experiența și înțelepciunea judecătorilor: „Legea este regula, dar este mută. (...) Judecătorii spun legea” [10, p. 130].

O hotărîre judecătorească este formată din două părți esențiale: 1) *ratio decidendi* – reprezintă parte dintr-o hotărîre judecătorească care conține motivele ce susțin soluția pronunțată de judecător și constituie fundamentul precedentului judiciar și 2) *obiter dicta* – reprezintă parte dintr-o hotărîre judecătorească care conține opiniile judecătorului cu privire la caz.

Judecătorul, în situația tăcerii sau insuficienței legii scrise sau consacrate, în fața unei spețe nereglementate, este complet pe terenul său dacă identifică sau face regula. Dificultatea apare atunci cînd există un text legislativ pertinent care să nu fie pe placul lui; provocarea este atunci să restrîngă sfera de aplicare a acestuia [11, p. 434].

Concluzii. În țările cu sistem anglo-saxon, sursa principală și toate domeniile legii sînt ceea ce poartă denumirea de „lege creată de judecător sau precedent”, pentru că sursa principală a acestui sistem o reprezintă precedentele judiciare. Judecătorul din *common law* creează direct regula; acesta este aspectul semnificativ al funcției sale și al autorității sale oficiale.

Presiunile diverselor componente ale cadrului sociopolitic au condus, de-a lungul timpului, la modificări nu doar în dreptul pozitiv, ci și în structura aparatului judiciar englez. Creșterea gradului conștiinței civice s-a reflectat corespunzător în nivelul de așteptări pe care justițiabilii îl au față de procesul de administrare a justiției în toată complexitatea lui.

Note și referințe bibliografice

1. „În măsura în care *common-law*-ul timpuriu era oarecum sistematizat într-o formă jurisprudențială coerentă, el a cunoscut influențe intelectuale importante, în perioadele sale de formare, din partea creștinismului și a dreptului roman, în timp ce în sensul de grup de norme cutumiare disparate, *common-law*-ul se distingea, în primul rând, prin lipsa de accesibilitate, prin obscuritate și formalism”. Peter Goodrich, *Reading the Law*, Oxford, Blackwell, 1986, p. 66-72, cf. Carl F. Stychin, *Legal Method: Text and Materials*, London: Sweet / Maxwell, 2010, 452 p.

2. „Un sens mai larg al termenului *common-law* descrie un grup de sisteme juridice înrudite. Sistemul juridic englez a fost exportat în întreaga lume, acolo unde influența britanică a fost dominantă. Sistemele juridice ale SUA și ale țărilor „bătrînului” Commonwealth sînt toate bazate pe *common-law*-ul englez” (Carl F. Stychin, *op.cit.*).

3. Ioan Leș. *Instituții judiciare contemporane*. București: Editura C.H. Beck, 2007, 768 p.

4. Catherine Elliott, Frances Quinn. *English Legal System*. 7th edition, Pearson Longman, 2006, 664 p.

5. Ioan Leș, *op.cit.*

6. Catherine Elliott, Frances Quinn, *op.cit.*

7. Catherine Elliott, Frances Quinn, *op.cit.*

8. Ioan Leș, *op.cit.*

9. <http://www.judiciary.gov.uk>

10. Edward Coke. *Institutes of the Laws of England*. Vol. I, 1832, 247 p.

11. Joseph Dainow. *The civil law and the common law: Some points of comparison*. In: *The American Journal of Comparative Law*, vol. 15, no. 3, p. 419-435.

GARANȚIILE JURIDICE ALE SUPREMAȚIEI CONSTITUȚIEI REPUBLICII MOLDOVA

Igor BLANARI,
doctorand

RESUMÉ

Tant que la Constitution est la loi fondamentale, la loi suprême de l'Etat et fournira une mesure de contrôle en termes de respect de la législation sur les normes constitutionnelles. Contrôle de la garantie constitutionnelle est la suprématie de la Constitution. Cour constitutionnelle moldave combine les caractéristiques spécifiques d'un politico-judiciaire institutions, point de vue constitutionnel indépendant des trois pouvoirs de l'Etat et ne sont soumis qu'à la Constitution et la loi organique. Pour ces raisons, le législateur expressément a prévu dans le texte constitutionnel que les lois et autres actes juridiques contraires à la Constitution n'ont aucun pouvoir juridique.

Mots-clés: constitution, contrôle de la garantie constitutionnelle, contrôle général, obligation

REZUMAT

Atîta timp cît constituția este legea fundamentală, adică lege supremă în stat, se va asigura și un control pe măsură în ceea ce privește corespunderea legislației cu normele constituționale. Controlul constituțional fiind garanția supremației constituției, Curtea Constituțională din Republica Moldova îmbină caracteristicile specifice unei instituții politico-jurisdicționale, independente din perspectivă constituțională de cele trei puteri ale statului și supusă numai constituției și legii sale organice. Din aceste considerente, legiuitorul a prevăzut expres în textul constituțional că legile și alte acte juridice care contravin prevederilor Constituției nu au putere juridică.

Cuvinte-cheie: constituție, control constituțional, control general, îndatorire

Introducere. *Statul de drept* Este o sintagmă ce reflectă interdependența celor două fenomene sociale, fiecare avînd tendințe opuse: statul – de dominație și supunere, dreptul – de ordonare și frînare [1]. Renumitul jurist francez L. Duguit spunea că „dreptul fără forță e neputincios, dar forța fără drept este o barbarie”. În ceea ce ne privește, credem că asigurarea unei echități juridice are loc doar prin lege, prin respectarea acesteia, iar fundamentul este constituția – legea supremă, or supremația constituției implică o serie de consecințe juridice, dar se bucură în același timp și de garanții [2]. Anume din acest punct de vedere, considerăm oportun a veni mai întîi cu noțiunea de *garanție*, pentru a fi înțeles exact modul de abordare. Astfel, Dicționarul explicativ al limbii române definește termenul de garanție ca fiind ”*mijloc*

legal prin care se asigură executarea unei obligații”. Or executarea unei obligații trebuie să fie asigurată și protejată de anumite organe, cum ar fi, în cazul nostru, Curtea Constituțională a Republicii Moldova, care a devenit o garanție necesară a traducerii în viață a principiilor și normelor constituționale, a aplicării lor practice, urmărind, totodată, conformitatea tuturor prevederilor legale cu dispozițiile Legii Fundamentale [3].

Curtea Constituțională a Republicii Moldova este organul ce realizează jurisdicția constituțională, Curtea este independentă față de puterea legislativă, executivă și judecătorească, se supune doar constituției [4, art. 1 lit. a)]. Controlul constituționalității legilor, fiind cea mai eficientă garanție a supremației constituției [5, art.1 alin. 3 lit. a)], implică, firește, și un organ de jurisdicție constituțional.